

Mange av eidsvollsmennene tok med seg sin erfaring fra sm

Det nasjonale

Anette Storli Andersen
**MED ANDRE
ORD**

Hva slags bakgrunn hadde medlemmene av Riksforsamlingen på Eidsvoll i 1814 for å løse den konkrete oppgaven det var å organisere seg internt, utarbeide og vedta en norsk grunnlov som de til slutt kunne erklære seg «enige og troe» mot? Alt i løpet av seks uker. Verken lesning av franske opplysningsfilosofier eller den amerikanske uavhengighetserklæringen kunne forberede dem til dette.

Det kunne derimot den dansk-norske dannelseskulturen som mange av eidsvollsmennene tilhørte – en dannelseskultur som vektla erfaring som kilde til kunnskap, og hvor samhandling mellom borgere i det store selskap Staten skulle læres gjennom erfaring i små, borgerlige selskaper.

Det sene 1700-tallet og tidlige 1800-tallet var de dramatiske selskapers storhetstid i Danmark-Norge. Felles for selskapene var at de hadde en formell organisering som var fundert på et omfattende lovverk. Ideen var at et selskap skulle fungere som et samfunn av medborgere som var prinsipielt likestilt under selskapets interne lover, på samme måte som de var likestilt under en felles vilje i det store selskapet, Staten.

«Forhandlingssalen på Eidsvoll var dekorert i tråd med teatertradisjonen»

De som kunne oppnå medlemskap i selskapene, tilhørte de samme klassene som fikk stemmerett i 1814 og som var den ledende samfunnsgruppen i årene etterpå: borgere, proprietærer, offiserer og embetsmenn. I Riksforsamlingen organiserte de seg etter de samme prinsippene som i teatret. Representantene måtte vise fram billetter ved inngangen til forhandlingssalen, og som det går fram av det

FAKTA

Dramatiske selskaper:

■ Slutten av 1700- og begynnelsen av 1800-tallet var storhetstiden for de dramatiske selskapene i Danmark-Norge.

■ Disse patriotiske teaterselskapene var organisert gjennom omfattende lovverk som ble utarbeidet av alle medlemmene i fellesskap.

■ Medlemskap i selskapene var åpent for de samme klassene som deltok under grunnlovsforhandlingene på Eidsvoll, og svært mange av eidsvollsmennene hadde erfaring fra selskapene.

■ I denne artikkelen skriver Anette Storli Andersen at denne felleserfaringen var viktig for hvordan grunnlovsforhandlingene ble organisert og gjennomført.

■ Teksten er en omarbeidet utgave av et kapittel fra «Politisk kompetanse. Grunnlovas borgar 1814-2014», femte bok i serien «Nye perspektiver på Grunnloven 1814-2014».

Forfatteren:

■ Anette Storli Andersen (f. 1981) er teaterviter.

Adler-Falsenske grunnlovsutkastet, var analogien mellom de små og store selskaper virksom også på Eidsvoll. I § 10 refererer de til Norge som «Selskabet» og skriver at hensikten med grunnloven er den samme som «Hensigten med ethvert Selskabs Stiftelse: Det Heles Lykke».

Likheten mellom teatret og Riksforsamlingen ble kommentert av Hans Jacob Grøgaard, som beklaget seg over at forsam-

lingen oppførte seg som et teaterpublikum: «Nu ere vi da komne saavidt, at vi ei allene have Billetter, som paa en Comødie, men også Klap og Bravo-Raab».

Den felles teatererfaringen hadde likevel størst betydning på det symbolske planet. I 1814 hadde teatret i en mannsalder funnet som en arena hvor borgerne iscenesatte aktuelle forestillinger

om den danske, norske og dansk-norske nasjonalkarakteren. Der samlet de seg for å hylle kongefamilien og ulike patriotiske bragder og begivenheter. Teatret ble derfor en arena hvor først kong Frederik VI og deretter prins Christian Frederik deltok under gjentatte iscenesettelser av ubrytelige bånd mellom Norge og Danmark, og av ubrytelige bånd mellom seg selv og de forsvarsvillige og kongetro nordmennene.

Sommeren 1788 bidro kronprins Frederik, senere Frederik VI, selv til forestillingen om nordmennenes sterke og naturgitte forsvarsvilje og klippefasthet da han kom til Norge med en reisemedalje hvor det sto: «fast som Dovres høje Fiælde staaer norske Sønners Troskap, Mod og Vælde». Under kronprinsens senere besøk oppførte Det dramatiske Selskab i Christiania Bernt Ankers stykke «Major André». Peder Anker opptrådte i rollen som George Washington og manet til etterlevelse av alle selskapers naturlige grunnlover, lovene som står skrevet i ethvert dydig menneskes hjerte.

Selskapet oppførte også en epilog til kronprins Frederik fra «Folkets Stemme blant Klipperne». Det norske klippefolket hyllet både kronprinsen og seg selv ved å rose kronprinsen for å dyrke de samme dydene som den norske naturen hadde innprentet nordmennene: «Du vil leve med os blant vore nøisomme og kolde Klipper, fordi Du er simpel og ædel som Naturen. [...] Bliv som Du er, retfærdig, ærlig og nøisom. Elsk Norge, og glem os ikke».

Under Napoleonskrigene var kongehuset en uttalt støttespiller for de patriotiske teaterturneene som ble gjennomført både i Norge og i Danmark. Scenografien besto gjerne av et fedrelandsalter med nasjonale symboler i midten som folk av alle stender forenet seg rundt. De nasjonale symbolene kunne for eksempel være flagg, master eller minnestøtter i norsk marmor. Her samlet bønder, krigere, musikere, oldinger, kvinner og små barn seg hånd i hånd for å bekranse fedrelandsaltrene og for å hylle kongefamilien, norsk kongetroskap, Dovrefjell, frihet, norske grantrær, odelsretten, ærlighet, krigerveders – og nordmannens kraftfulle hofteparti.

Sommeren 1813, da Christian Frederik ble stattholder i Norge, gjennomførte han en patriotisk turné i samarbeid med skuespilleren Hans Christiad Knudsen. Der det var mulig, samarbeidet de med dramatiske selskaper om

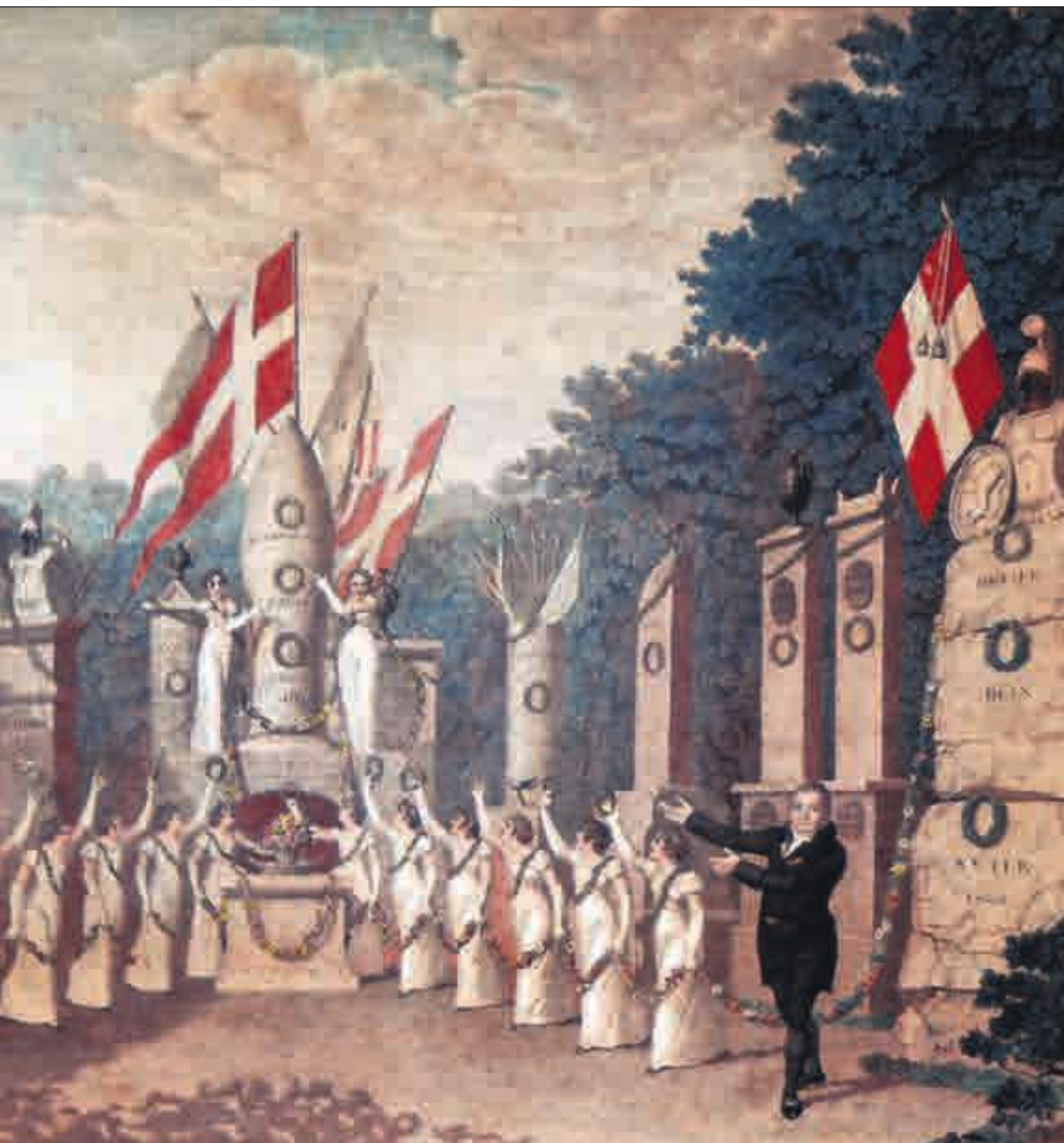
ELSKTE FÆDRELAND: Scenen for de patriotiske teatrene var dekorert med nasjonale symboler, som flagg og minnestøtter i marmor.
ILLUSTRASJON: FÆDRELANDSK KIRKEGAARD AV JOHANNES SENN

forestillingene. Fra denne sommeren var prinsen og hans følge jevnlig til stede under forestillingene i Christiania, slik hans forgjenger som stattholder, prins Friedrich av Hessen, hadde vært det før ham.

Christian Frederiks 27-årsdag ble feiret i teatret 18. og 19. september med skuespill og en prolog hvor han ble hyllet som «Norges Frelser» og «elskte Christian». Det ble også sunget en rekke nyskrevne patriotiske sanger. Ludvig Platou og

Å gå fra borgerlige teaterselskaper til det store selskap – Norge.

teateret i 1814

Frederik Schmidt var blant forfatterne.

Med Kielfreden ble det ubrytelige norske båndet til Danmark og Frederik VI brutt, men forestillingene om de frihetselskende og fedrelandskjærlige nordmennene sto fortsatt ved lag og ble en viktig del av grunnlaget for ideen om norsk selvstendighet. Dermed var det uproblematisk både for Christian Frederik og nordmennene å fortsette å bruke teatret og teatral virkemidler for å holde fedrelandskjærligheten og oppslutningen om Norges selvstendighet varm.

Å delta i et dramatisk selskap dreide seg altså om mer enn å spille teater og være publikum. Organisasjonsformen hadde en verdi i seg selv. Det aller tydeligste eksemplet på dette må være Det Skiønnes Muntre Dyrkere i København. Dette selskapet hadde bare sju medlemmer da de vedtok lovene sine i 1775. Likevel besto lovene av hele 122 paragrafer – tolv mer enn den norske grunnloven.

At en organisasjonsform med et omfattende lovverk ble gjennomført også i så små selskaper, viser at de organisatoriske sidene av virksomheten ikke var underordnet de teater-

messige. Resultatet av dette var at måten å organisere seg og samhandle på var felleskunnskap for dem som hadde erfaring fra dramatiske selskaper. Og på Eidsvoll var det mange som hadde vært medlemmer i og deltatt i dramatiske selskaper.

På det innledende notabelmøtet på Eidsvoll 16. februar hadde omtrent halvparten av deltakerne – prins Christian Frederik og hans følge inkludert – felles fortid fra Det dramatiske Selskab i Christiania. Blant medlemmene av Riksforsamlingen på Eidsvoll hadde lederne for både unionspartiet og selvstendighetspartiet, grev Wedel

Jarlsberg og Georg Sverdrup, også en fortid fra Det dramatiske Selskab i Christiania. Det samme hadde «grunnlovens far», Christian Magnus Falsen og Peder Anker, som skulle bli den første norske statsministeren. Johan Gunder Adler, medforfatter av det Adler-Falsenske grunnlovsutkast, hadde en fortid fra Det dramatisk-litteraire Selskab i København. I tillegg hadde et flertall i konstitusjonskomiteen og et flertall i komiteen for det interimistiske reglementet bakgrunn fra dramatiske selskaper.

Våren 1814 ble de patriotiske konvensjonene overført fra teatret til Riksforsamlingen. Forhandlingssalen var dekorert i tråd med teatertradisjonen, med det nasjonale symbolet granbar. Christian Frederik sørget for å spille på de etablerte forestillingene om den klippefaste nasjonen allerede fra sin første tale, hvor han refererte til tablået med borgere som har forenet seg rundt fedrelandsalteret: «Nordmænd! Helligt er det Kald der samler Eder ved Fædrelandets Altar». Han appellerte til den naturlige og nedarvede norske fedrelandskjærligheten og forsvarsviljen ved å be representantene la kjærligheten til fedrelandet flamme i deres bryst og forsvare fjellene som sine forfedre. Under samlingen fungerte representant Frederik Schmidt som husdikter, og både Christian Frederik og representantene bestilte sanger fra ham når det var behov for det.

20. mai var dagen for å legge alle stridigheter bak seg. Sverdrup ba derfor Schmidt om å skrive en «Enigheds Sang». Teksten var bygd på det samme patriotiske tablået som Christian Frederik refererte til i sin første tale, bildet av Norges sønner som står samlet om fedrelandets alter: «Om Fædrelandets Alter træde / Vi Norges Sønner Haand i Haand».

I tillegg sang Riksforsamlingen også en annen gammel patriotisk teaterslager, «Enige brødre det ville vi være» fra syngespillet Høst-Gildet. Etterpå oppfordret Fabricius forsamlingen til å besegle troskapen med å ta hverandres hender i en broderkjede.

Denne dagen var det ikke et fedrelandsalter på en teaterscene representantene samlet seg om for å uttrykke sitt samhold, men grunnloven: «Enhver gav sin venstre Sidemand høire, og høire Sidemand venstre Haand, og i denne Stilling raabte vi: Enige og troe, indtil Dovre falder!»

Anette Storli Andersen